

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Põlva Vallavalitsus
info@polva.ee
Maarja tn 2, Põlva linn, Põlva vald
63307 Põlva maakond

22.07.2026 nr 5.1-3/17918-1

JÄRELEVALVE KOKKUVÕTE (JÄRELKONTROLL)

Järelevalve teostamise õiguslik alus: lastekaitseseaduse (LasteKS) § 38 lõige 6 ja sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 157 lõige 3.

Järelkontrollis kontrolliti: Põlva Vallavalitsuse lastekaitsetöö korraldamise vastavust õigusaktidele ning abivajava lapse ning abivajava lapse juhtumiga seotud andmete kandmist sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR).

Järelkontrolli teostamise koht: Maarja tn 2, Põlva linn, Põlva vald, 63307 Põlva maakond.

Järelkontroll teostamise aeg: 06.05.2026 – 22.07.2026.

Järelkontrolli teostajad: Sotsiaalkindlustusameti (SKA) üldosakonna järelevalve talituse peaspetsialist Ave Viitak, Anu Õismets (kaasatud alates 14.05.2026) ja üldkomponentide omanik Merlin Veinberg.

Järelkontrollis kasutatud meetodid: STARi kantud andmete ja dokumentide analüüs ning kirjalik küsitlus.

Järelevalvetoimingutes osalesid Põlva Vallavalitsuse sotsiaalosakonna juhataja Jüri Kõre, lastekaitsepspetsialistid Anneli Jänesmägi, Anneli Masen ja Klarica Topper.

JÄRELEVALVE TULEMUSED

SKA tuvastas, et Põlva Vallavalitsus ei ole täitnud järgmisi seadustes sätestatud nõudeid, mis on kirjeldatud 23.12.2024 järelevalve aktis nr 5.1-3/29008-5:

1. **LasteKS § 17 lõige 1 punkt 3**, mille kohaselt on kohaliku omavalitsuse ülesanne abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajaduse hindamine ja lapse abistamiseks meetmete pakkumine. **LasteKS § 28 lõige 1**, mille kohaselt tuleb enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hinnata lapse abivajadust koosmõjus **LasteKS § 28 lõikega 2**, mille kohaselt peab lapse abivajadust hinnates lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile ning last kasvatava isiku vanemlikele oskustele.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25277072243, 25278366443, 25278640269, 25280384863, 25276461640, 25282302181,

26282463748, 25281474246 ja 26283468228 teada saamisel viivitamata hinnanud lapse abivajadust ja/või lapse abistamiseks meetmeid pakkunud.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25277072243, 25278640269, 23263272260 ja 25276461640 enne teenusele suunamist hinnanud lapse abivajadust.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25277072243, 25278366443, 25278640269, 25280384863, 23263272260, 25276461640, 25282302181, 26282463748, 25281474246 ja 26283468228 hinnanud lapse abivajadust nõuetekohaselt.

Järelekontrolli ajal on hakatud lapse abivajadust hindama menetlustes viitenumbritega 25276264662, 25277072243, 25278640269 ja ajakohastama hinnangut menetlustes viitenumbritega 25276217923 ja 25282302181.

Järelekontrolli ajal viidi läbi eelhindamine menetluses viitenumbriga 25280384863, 26282463748 ja 26283468228.

2. **LasteKS § 21 lõige 1**, mille kohaselt tuleb kõigi last mõjutavate otsuste vastu võtmisel, vastu võtmata jätmisel ning otsuste kavandamisel eri võimaluste vahel valimisel välja selgitada lapse huvid ja lähtuda otsuse tegemisel nendest, kui esmatähtsast kaalutlusest arvestades **LasteKS § 21 lõikes 2** sätestatud nõudeid.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25277072243, 25278366443, 23263272260, 25281540548, 25276461640, 26282463748, 25281474246 ja 26283468228 lähtunud laste huvidest.

3. **LasteKS § 28 lõige 3**, mille kohaselt peab lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik lapse abivajaduse hindamisse kaasama lapse ja last kasvatava isiku või lasteasutuse, kus laps viibib.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25276217923 ja 25277072243 kaasanud last ega last kasvatavat isikut lapse abivajaduse hindamisse.

4. **LasteKS § 29 lõige 2**, mille kohaselt tuleb abivajavale lapsele abi osutamisel rakendada võrgustikutööd, järgides juhtumikorralduse põhimõtteid SHSs sätestatud korras.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25277072243, 25278366443, 23263272260, 26282463748 ja 25281474246 rakendanud võrgustikutööd, järgides juhtumikorralduse põhimõtteid SHSs sätestatud korras.

5. **LasteKS § 29 lõige 3**, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus kümne päeva möödumisel abivajavast lapsest teada saamisest tegema otsuse juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks või juhtumi edastamiseks pädevale ametiisikule, koosmõjus LasteKS § 17 lõike 1 punktiga 3, mille kohaselt on kohaliku omavalitsuse üksuse ülesandeks lastekaitse korraldamisel abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajaduse hindamine ja lapse abistamiseks meetmete pakkumine.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 25276217923, 25276264662, 25277072243, 25278640269, 25278556469, 25280384863, 25281540548, 25276461640, 25282302181, 25276624124, 26282463748 ja 25281474246 teinud otsust juhtumikorralduse algatamiseks ega algatamata kümne päeva jooksul peale abivajadusest teada saamist.

6. **LasteKS § 29 lõige 5**, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus abivajava lapse abivajaduse hindamisel ja abi osutamisel välja selgitama ja dokumenteerima lapse arvamuse ning lisama selle lapsega seotud kohustuslikule juhtumiplaanile, kui eriseadus ei sätesta teisiti.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetluses viitenumbri 25278366443, 25278640269, 23263272260, 19232497820, 25276461640, 25282302181, 26282463748, 25281474246 ja 26283468228 abivajaduse hindamisel ja lapsele abi osutamisel välja selgitanud ega dokumenteerinud lapse arvamust.

7. **SHS § 9 lõige 2 punkt 1**, mille kohaselt hõlmab abi andmine muu hulgas juhtumiplaani koostamist ja osapoolte üksteisega seotud tegevuste ajakava kooskõlastamist.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes 25278556469, 25280384863, 23263272260, 19232497820 ja 25282302181 koostanud juhtumiplaani. Järelkontrolli ajal koostati juhtumiplaan menetluses viitenumbri 25276217923, 25276264662, 25277072243.

Arvestades, et Põlva Vallavalitsuse lastekaitsetöös on tuvastatud jätkuvalt samad puudused, mis on toodud välja 23.12.2024 järelevalve aktis nr 5.1-3/29008-5, teeb SKA punktides 1.-2. ja 4.-7. tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks ettekirjutuse. Ettekirjutus tehakse eraldi haldusaktiga.

JÄRELEVALVEMENETLUSE KOKKUVÕTE

SKA algatas 30.09.2024 Põlva Vallavalitsuses järelevalvemenetluse, mille eesmärgiks oli kontrollida lastekaitsetöö korraldamise vastavust õigusaktidele ning abivajava lapse juhtumiga seotud andmete kandmist sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse (STAR). Järelevalve tulemused on kirjeldatud järelevalve 23.12.2024 aktis nr 5.1-3/29008-5.

Akti punktides 2.1. ja 2.3. – 2.13. kirjeldatud puuduste osas otsustas SKA teha järelkontrolli, järelkontroll Põlva Vallavalitsuses oli kavandatud läbi viia peale 30.06.2025.

Punkt 2.2. toodud rikkumise osas tegi SKA ettekirjutuse, kuid kuna Põlva Vallavalitsus kõrvaldas puuduse ettekirjutuse kavandile arvamuse andmisel, ettekirjutust ei tehtud.

SKA algatas Põlva Vallavalitsuses järelkontrolli 06.05.2026. Järelkontrolli tegemiseks valiti sotsiaalteenuste ja -teenuste andmeregistrisse (STAR) 14 Põlva vallas elava pere menetlust viitenumbritega 25276217923, 25276264662, 25277072243, 25278366443, 25278640269, 25278556469, 25280384863, 23263272260, 25281540548 koos 19232497820, 25282302181 koos 25276461640, 25276624124 koos 262836853410, 26282463748, 25281474246, 26283468228, mis olid algatatud peale järelevalve akti koostamist 23.12.2024, varem algatatud juhtumi puhul analüüsiti toiminguid alates järelevalve akti kuupäevast. Kokku analüüsiti 17 menetlust. Põlva Vallavalitsusel oli võimalus kuni 22.05.2026 lisada STARi juhtumites tehtud toiminguid/dokumente, mis olid STARi kandmata. Menetlusi on analüüsitud 03.07.2026 seisuga STARi kantud andmete põhjal.

Lastekaitse juhtumite menetlemise analüüs on edastatud Põlva Vallavalitsusele 22.07.2026 (nr 5.1-3/11796-4, registreeritud dokumendihaldussüsteemis *Delta*).

Lasteks § 17 lõige 1 punktis 3 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud 17 menetlusest üheksas ei olnud abivajavast lapsest teada saamisel viivitamatult hinnatud lapse/laste abivajadust ega pakutud meetmeid lapse/laste abistamiseks.

SKA seisukoht: Lasteks § 17 lõike 1 punktis 3 sätestatud nõuded on täitmata.

Teate vastuvõtmisel tuleb saada juhtumist võimalikult kiiresti nii selge ülevaade kui võimalik. Esialgse hindamise eesmärk on saada esmane ülevaade lapse abivajadusest ning kui kiiresti peab sekkuma. Abivajaduse hindamine on oluline mõistmaks, milline abimeede on last ja peret kõige enam toetavam ja riske maandavam.

STAR2 on lisatud võimalus viia läbi lapse abivajaduse eelhindamine. Lapse abivajaduse eelhindamise eesmärk on anda abivajavast lapsest teate saamise järgselt esmane hinnang lapse abivajadusele ja määratleda ära lapse abivajaduse valdkonnad ning kaardistada ära võimalikud esmased sekkumisvõimalused. Abivajaduse eelhindamise tulemusena saab lastekaitsetöötaja teha otsuse juhtumikorralduse algatamise või algatamata jätmise kohta. Antud otsus tugineb abivajavast lapsest saabunud teate sisule, eelhindamise käigus kogutud informatsioonile lapse ja pere kohta ning lapse ja vanemate arvamusele.

LasteKS § 20 lõikes 3 sätestatud nõuete täitmine

Kohalikul omavalitsusel on esmane vastutus tagada LasteKS § 17 ülesannete täitmiseks vajalikud lastekaitsetöötajad (s.o lapse õiguste ja heaolu tagamise ülesandeid täitvad ametnikud), kes muuhulgas peavad vastama ka seaduses sätestatud nõuetele. LasteKS §-des 19-20 on kehtestatud nõuded lastekaitsetöötajate hariduse ja pädevuse ning lastega töötamise piirangute osas.

Lapsega töötamist võimaldav isik on kohustatud kontrollima lastega töötamise piirangutest kinnipidamist isiku töölevõtmisel. Lapsega töötamist võimaldav isik on kohustatud kontrollima lapsega töötava isiku vastavust LasteKS § 20 lõigetele 1–2 vähemalt kord 12 kuu jooksul, kui teavitust isiku karistusandmete muutumise kohta ei edastata automaatselt. Nimetatud kohustuse eesmärk on kaitsta laste isikupuutumatust, tagada nende julgeolek ja välistada lastele ohtu kujutavate isikute töötamine lastekaitsetöötajana ning lapsega töötamise sobivuse kontrollimehhanismi tõhustamine.

Põlva Vallavalitsus esitas 12.05.2026 SKAle 13.12.2024 ja 09.01.2026 karistusregistrisse tehtud kontrollpäringud. 2025. aasta kohta Põlva Vallavalitsuse sotsiaalosakonna juhataja selgitusi ei andnud.

SKA seisukoht: kuna kontrollpäringute tegemise vahe on olnud aasta ja ligi kaks kuud, loeb SKA LasteKS § 20 lõikes 3 sätestatud nõude täidetuks.

LasteKS § 20 sätestab kuriteokoosseisud, mille toimepanija ei tohi lapsega töötada sõltumata karistusandmete arhiveerimisest (alaline piirang) ning need kuriteod, mille toimepanijal on lapsega töötamise piirang ajal, mil karistusandmed ei ole karistusregistrist kustutatud ja arhiveeritud (ajutine piirang). Lastega töötamise piirang on mõeldud selleks, et lastega kokku puutuvatele kutsealadele ei pääseks töötama inimesed, keda on karistatud või kes on sundravile määratud näiteks inimkaubanduse, seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude või prostitutsiooni ja lastepornograafia seotud kuritegude eest. Nende süütegude puhul on lastega töötamise piirang eluaegne, olgu siis karistus kehtiv või arhiveeritud. Paljude muude süütegude puhul kehtib piirang ajutiselt ehk nii kaua, kuni karistus kehtib (vt ka Justiits- ja Digiministeerium, <https://www.justdigi.ee/kontrollitausta>).

Tulenevalt karistusregistri seaduse (KarRS) § 16 lõikest 1 on isikult keelatud nõuda tema kohta registris või registri arhiivis hoitavaid andmeid. Kuigi nimetatud sätte järgi puudub nõudeõigus, ei keela see isikul neid andmeid vabatahtlikult esitada. Isiku tööle võtmise otsustab iga tööandja ise, arvestades töö iseloomu, ülesandeid ning töötaja sobivust.

LasteKS § 21 lõikes 1 ja lõike 2 punktis 1 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud menetlustest kaheksas ei ole lastekaitsetöötajad lähtunud menetluses lapse/laste huvidest.

SKA seisukoht: LasteKS § 21 lõikes 1 sätestatud nõuded on täitmata.

Lapse huvide väljaselgitamise eesmärk on tagada ühiskonnas tervikuna lapse õiguste ja huvidega arvestamine. Tulenevalt lapse suuremast haavatavusest ja täiskasvanutest sõltumisest, ebakindlamast õiguslikust staatusest ning eelduslikult vähematest oskustest ja võimalustest ise oma seisukohti avaldada ja oma õigusi kaitsta, on vajalik, et kõik isikud, kes lapse suhtes otsuseid teevad, pööraksid lapse huvidele erilist tähelepanu kõigi ülejäänud asjaolude kõrval. Seejuures

on äärmiselt oluline, et selgitataks piisava hoolikusega välja, milline otsus on konkreetses olukorras lapse huvidele enim vastav.

LasteKS § 21 lõige 2 täpsustab, milliseid toiminguid tuleb lapse huvide väljaselgitamiseks teha, sh koguda otsuse tegemiseks vajalik ja asjakohane teave lapse olukorra kohta. Lapse ja perekonna olukorrast ning riski- ja kaitsefaktoritest arusaamiseks on vajalik selgitada välja kõik konkreetses juhtumis olulised asjaolud. Sellisteks asjaoludeks võivad olla näiteks lapse arengutase ja erivajadused, identiteet, viibimine asendushooldusel, lähedaste ja püsivate inimsuhete olemasolu ning muud lapse olukorda kirjeldavad tegurid. Olulised asjaolud on igal juhtumil erinevad, kuid eesmärk on koguda just konkreetse lapse (või laste) ja kavandatava otsuse seisukohast piisav teave, et kujundada faktidel põhinev ja põhjendatud seisukoht selle kohta, mis vastab lapse parimatele huvidele.

SKA soovib lisada alati otsuse tegemisel (sh näiteks juhtumimenetluse algatamata jätmisel, teenuse määramisel jne) põhjendus, millele tuginedes on otsus tehtud.

LasteKS § 28 lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud menetlustes neljas ei olnud enne meetme rakendamist hinnatud lapse abivajadust.

Kümnes menetluses ei olnud lapse/laste abivajadust hinnatud nõuetekohaselt. Järelekontrolli ajal hakati hindama ja/või ajakohastama laste abivajadust viies menetluses ning kolmes menetluses viidi läbi abivajaduse eelhindamine.

SKA seisukoht: LasteKS § 28 lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuded ei ole täidetud.

Abivajaduse hindamise eesmärk on tagada olukord, kus lapsele ei kohaldata juhuslikke ja käepäraseid meetmeid, mis kohaliku omavalitsuse üksusel olemas on, vaid selgitatakse välja lapse tegelik vajadus ning otsitakse sobivaid meetmeid nende vajaduste rahuldamiseks.

Juhtumimenetluse raames on hindamine analüüsiprotsess, mille vältel püütakse mõista juhtumi tähendust ning koondatakse üksikasjad, sündmused ja muud asjaolud loogiliseks tervikuks, et oleks võimalik jõuda sobivate sekkumismeetodite valikuni. Hindamise kavandamisel on oluline lähtuda lapse vajadustest. Hindamise kavandamisel ja hindamisprotsessi selgitamisel lapsele ja perele soovitame lähtuda lapse heaolu kolmnurgast, mis hõlmab endas lapse arenguvajadusi, lapsevanema suutlikkust neid vajadusi täita ning perevõrgustiku ja keskkonnategurite mõju lapsele ja lapsevanema suutlikkusele.

Lapse abivajadust hinnates peab lastekaitsetöötaja andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile; last kasvatava isiku vanemlikele oskustele. Lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik peab lapse abivajaduse hindamisse kaasama lapse ja last kasvatava isiku või lasteasutuse, kus laps viibib.

Abivajadust hinnatakse juhtumiplaani koostamise käigus. Abivajadust tuleb hinnata koos lapse ja tema perega ning vajadusel kaasatakse teisi spetsialiste. Kui juhtumiplaan jääb kinnitamata, ei ole võimalik seda vanemale edastada. Juhtumiplaani koostamise mõte on saada ülevaade kõigist lapse heaolu kolmnurgaga välja toodud eluvaldkondadest, nendes esinevatest riski- ja kaitsefaktoritest ning tegevusplaanis kirja panna tegevused riskide maandamiseks. Lapsevanemale on oluline teada, millisenä nähakse pere toimetulekut, ootusi ja tegevusi, mida tuleb koos lastekaitsetöötajaga või iseseisvalt teha, et tagada lapse heaolu.

Tegevuskavasse toodud abimeetmed peaksid olema mõtestatud ja eesmärgipärased – meetmete rakendamine peab otseselt aitama kaasa lapse abivajaduse rahuldamisele ja juhtumi lahendamisele. Kui pakutavad abimeetmed ei täida oma eesmärki, ei pruugi need aidata kaasa lapse abivajaduse lahendamisele. Oluline on ka tegevuskava täitmise jälgimine ja tegevuskavasse toodud tegevuste tulemuslikkuse hindamine, sh vahehindamised ja eesmärgid, millest lähtudes saaks hinnata tulemuslikkust.

Oluline on ka ajakohastada info abivajaduse hindamises, et see ei sisaldaks aegunud teavet, mida ei ole võimalik seostada kindla perioodiga. SKA juhib tähelepanu, et kui STARis on lapse abivajaduse hindamine täidetud, koostatud tegevuskava ning need nõuetekohaselt kinnitatud, siis salvestuvad dokumendid "Menetluse dokumendid" alla ning on edaspidi kättesaadavad.

Sotsiaalkaitseministri 09.02.2016 määruse nr 10 „Juhtumiplaanis sisalduvate andmete loetelu“ § 1 lõike 3 punkti 6 kohaselt peab juhtumiplaan sisaldama tegevuskava hindamise aega ja tulemust. Tegevuskava rakendamisel tuleb viia läbi regulaarsed juhtumiplaani vahehindamised. Vahehindamise käigus hinnatakse rakendatud abimeetmete tulemuslikkust, vaadatakse üle ja täiendatakse uue informatsiooniga abivajaduse hinnangut. Soovituslik on teostada vahehindamist kuue kuu möödudes, kuid keeruliste juhtumite puhul sagedamini.

Vahehindamises hinnatakse püsitud eesmärkide raames rakendatud abimeetmete tulemuslikkust. Vajadusel on võimalik vahehindamise etapis püstitada uued eesmärgid ning rakendada koheselt täiendavaid toetavaid abimeetmeid, kui seda vahehindamise tulemusena vajalik teha on.

LasteKS § 29 lõikes 2 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud menetlustest viies ei ole rakendatud võrgustikutööd, järgides juhtumikorralduse põhimõtteid SHSs sätestatud korras.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 2 sätestatud nõue ei ole täidetud.

Võrgustikutöö rakendamise eesmärk on tagada abi osutamise valdkondadeülesus, et laps ja tema perekond saaksid vajaliku toe kõige optimaalsemal viisil ning et tagatud oleks ka teiste valdkondade spetsialistide kaasatus ja kompetentsus. Milliseid asjaomaseid võrgustikulikkeid peab konkreetse juhtumi puhul kaasama, sõltub palju juhtumi iseloomust ja lapse abivajadusest. Lastekaitsetöö puhul on oluline juhtumi ajalugu fikseerida ja säilitada uutele võimalikele olukordadele reageerimiseks, samuti juhtumi menetlemiseks.

LasteKS § 29 lõikes 3 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud menetlustest 12 ei olnud tehtud otsust juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks kümne päeva jooksul.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 3 sätestatud nõue ei ole täidetud.

Abivajajast lapsest teate saamisel peab kohalik omavalitsus hindama esmast olukorda ja kontrollima saadud informatsiooni. Eelhindamise eesmärk on saada esmane ülevaade lapse abivajadusest ning kui kiiresti peab sekkuma. Peale eelhindamist peab tegema otsuse kas juhtumimenetlus algatada või mitte. Nii abivajaduse hindamisel kui tegevuskava planeerimisel ja täitmisel tuleb teha koostööd lapse, pere ja võrgustikuga.

Kui info abivajavast lapsest jõuab kohalikku omavalitsusse, algatatakse lapse kohta lihtmenetlus ning aega on kümme päeva, et langetada otsus, kas lapse abistamiseks piisab mõne konkreetse üksikmeetme rakendamisest (lihtmenetlus) või vajab ta ulatuslikku ning sageli pikemaajalist toetust (juhtumimenetlus).

SKA juhib tähelepanu, et juhtumikorralduse algatamine/mittealgatamine on lastekaitsetöötaja otsus. Konkreetset last või lapsi üldiselt puudutava otsuse otsustusmenetlus peab sisaldama hinnangut selle otsuse võimaliku mõju (positiivse või negatiivse) kohta asjasse puutuvale lapsele või lastele. Otsuses tuleb selgitada, mida on käsitatud lapse parimates huvides olevana, mis kriteeriumitel otsus põhineb ja kuidas on lapse huve kaalutud teiste asjaolude suhtes.

Juhul, kui juhtumit menetletakse lihtmenetlusena, siis uue teabe lisandumisel ja/või uue teate laekumisel tuleb otsustada, kas menetlust on võimalik jätkata lihtmenetlusena või on vajalik algatada juhtumikorraldus.

LasteKS § 29 lõikes 3¹ sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud menetlustes ei olnud selliseid juhtumeid, kus kohalik sai teada lapsest, keda kasvatav isik on hädaohus olev täisealine perevägivalla ohver ning kohalik omavalitsus oleks pidanud algatama juhtumikorralduse lapsele abi osutamiseks ning tegema koostööd Sotsiaalkindlustusameti ja teiste täisealist ohvrit abistavate asutustega.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 3¹ sätestatud nõude täitmist ei ole võimalik hinnata ning seetõttu loeb SKA nõude täidetuks.

LasteKS § 29 lõikes 4 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud menetlustes kahes oli jäetud juhtumikorralduse algatamata, kuigi rakendatud oli mitut meetet või ühte meetet juba mitmeid aastaid järjest.

SKA seisukoht: kuna puudus esines kahes menetluses, ei loe SKA puudust süsteemseks ning loeb LasteKS § 29 lõikes 4 sätestatud nõude täidetuks.

LasteKS § 29 lõikes 5 sätestatud nõude täitmine

Analüüsitud menetlustest üheksas ei ole abivajava lapse abivajaduse hindamisel ja abi osutamisel dokumenteeritud lapse/laste arvamust ning lisatud seda lapse/lastega seotud kohustuslikule juhtumiplaanile.

SKA seisukoht: LasteKS § 29 lõikes 5 sätestatud nõue ei ole täidetud.

Lastega töötamisel on üks peamisi põhimõtteid lapse arvamuse kuulamine ning kui lastekaitsetöötaja jätab lapse arvamuse kuulamise vahele või tõlgendab seda valesti, on oht teha ekslikke otsuseid. Seetõttu ei saa lapse abivajaduse hindamine, lapse arvamuse väljaselgitamine ja dokumenteerimine olla pinnapealne ega lastega läbiviidavad vestlused põhjalikult eesmärgistamata ja analüüsimate. Veel vähem ei saa neid tegevusi jätta tegemata. Nimetatud nõue tagab parimal võimalikul moel abivajava lapse arvamuse väljaselgitamise kohustuse täitmise ja sellega võimaluse korral arvestamise ning on tihedalt seotud LasteKS § 21 (lapse huvidest lähtumine) rakendamisega.

Lapse arvamuse välja selgitamine peaks olema aktiivne tegevus, kus last intervjuueeritakse aktiivselt vastavalt tema vanusele ja arengutasemele. [Lapse küsitlemise käsiraamatus](#) on välja toodud erinevaid tehnikaid ja selgitatud, kuidas erineva puudega lapsi on võimalik küsitleda ning seeläbi nende arvamust välja selgitada. Samas on võimalik vaatluse käigus saada aru ka nende laste arvamusest, kes ei oska ennast vanuse või eripära tõttu väljendada. Näiteks saab jälgida lapse käitumist ja näoilmeid vanemaga suhtlemisel ning need tähelepanekud STARis arvamuseks fikseerida.

On oluline, et kohalik omavalitsus lapse arvamuse dokumenteeriks (nt protokoll/salvestis). Dokumenteerides ainult lastekaitsetöötaja hinnangu või mõned katked vestlusest, on oht, et oluline teave võib kaotsi minna. Lapsega vestlemisel on oluline jälgida ka lapse reaktsioone küsimustele, näiteks tardumine, ehmunine, ilmne häiritus mõne küsimuse peale jms. Ka neid tähelepanekuid on oluline dokumenteerida koos lapse jutuga. Seadusega ei ole kooskõlas, kui kohalik omavalitsus esitab oma tõlgenduse lapse arvamusest või esitab lapse räägitut valikuliselt.

SHS § 9 lõike 2 punktis 1 sätestatud nõuete täitmine

Analüüsitud juhtumimenetlustes viies ei ole tegevuskavasid koostatud ning järelkontrolli ajal kinnitati juhtumiplaan kolmes menetluses.

SKA seisukoht: SHS § 9 lõike 2 punktis 1 sätestatud nõue ei ole täidetud.

SHS § 144 lõike 1 punktis 8 sätestatud nõude täitmine

Lastekaitsetöötaja on kontrollitud menetlustes neljas lisanud STARi andmeid abivajava lapse ning abivajava lapse juhtumiga seotud toimingute kohta.

SKA seisukoht: Kuna kontrollitud menetlustest esines puudus viies menetluses ja puudus kõrvaldati järelkontrolli ajal neljas menetluses, loetakse SHS § 144 lõike 1 punktis 8 sätestatud nõue täidetuks.

Juhtumikorralduse toetamine on üks keskseid STARi funktsioone – lisaks toetuste ja teenuste määramisele võimaldab see registreerida muid omavalitsusteni jõudnud pöördumisi, kirjeldada lapse ja pere tausta, fikseerida tehtud toiminguid, teha päringuid teistesse riiklikesse registritesse, hinnata lapse/pere abivajadust, probleeme, ressursse ja takistusi ning koostada ja hinnata tegevuskava (juhtumiplaan). Lisaks aitab see ka süsteemsemalt juhtumile läheneda ja saada kiiresti ülevaadet lapse/pere olukorrast. Lapse/perega seotud andmete korrektne kandmine STARi tagab selle, et info abivajava lapse kohta ei ole vaid juhtumiga tegeleva lastekaitsetöötaja peas või paberites, vaid et vajadusel on see kättesaadav teisele lastekaitsetöötajale, kui senine lastekaitsetöötaja teenistusest lahkub või teise omavalitsuse lastekaitsetöötajale, kui pere peaks elukohta vahetama ning/aga ka vajadusel Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakonna töötajale, kes omavalitsust keerukamate juhtumite lahendamisel abistab.

STARi täitmise kohustus tuleneb SHS § 144 lõikest 1 (punktid 8–10) ning STARi põhimäärusest tulenevalt tuleb andmed STARi kanda viie tööpäeva jooksul (Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 15 lõige 2). Lapse juhtumit kajastava teabe kogumine STARi lähtub samuti lapse parimast huvist ja nii on kogu oluline teave säilitatud ühes kohas, mis lihtsustab vajadusel juhtumi üleandmist teisele lastekaitsetöötajale, ligipääsu teabele kohalike omavalitsuste piiriülese koostöö puhul ning olukordades, kus SKA on vajalik otsustada lapse perest eraldamine aegkriitiliselt ning pääseda ligi last puudutavale olulisele teabele.

Dokumenteerimisel tuleb tugineda alati konkreetsetele faktilistele asjaoludele ning on oluline, et lastekaitsetöötaja ei lisa dokumenteerimisel juurde enda emotsioone ja tõlgendusi. Dokumenteerimise tulemusena on võimalik lastekaitsetöötajal hinnata ka sekkumise tulemuslikkust. Näiteks saab vaadelda, kuidas on ajas muutunud lapsevanema koostöö lastekaitsetöötajaga ning kuidas on lapse käitumine teatud perioodi jooksul muutunud. Dokumenteerimine aitab hinnata ka abimeetmete rakendamise tulemuslikkust. Tõendus põhise laste- ja perede hoolekande arendamine eeldab samuti kvaliteetsete andmete olemasolu. Korrektsed andmed ja nendega arvestamine otsuste tegemisel aitavad tagada, et need otsused lähtuvad reaalsest vajadusest ning lapsed ja pered saavad asjakohast tuge.

SKA peab vajalikuks juhtida tähelepanu ka STARis olevatele juhenditele, mis on leitavad jaotises „Dokumendid“. Muu hulgas on leitavad „Lastekaitse minijuhis“, „Juhtumimenetlus ja juhtumiplaan“, „PPA teated – korduma kippuvad küsimused“ jne. Lisaks saab vajadusel abi ja nõustamist STARi teenusetoelt.

TÄHELEPANEKUD/ETTEPANEKUD/SOOVITUSED

SKA juhib tähelepanu:

1. Järelevalves tuvastatu näitab, et suurenenud abivajadusega laste heaolu, õiguste ja turvatunde tagamine on enamikus kontrollitud menetlustes puudulik.

Ilmnes, et juhtumimenetlusi ei algatata ja laste abivajadust ei hinnata, mis ei annagi võimalust vanematel võtta vastutust ja viia läbi muutuseid pere toimetuleku toetamiseks, mistõttu võib laps/lapsed jääda vajaliku abita ning juhtumitöö ei ole süsteemne ja järjepidev.

2. Järelekontrolli käigus selgus, et töölt lahkunud lastekaitsetöötaja algatatud ja aktiivsed juhtumid on jäänud STARis pooleli, millest saab järeldada, et lapse/perega töö on katkenud ning laps/pere on jäänud vajaliku toetuse ja abita.

Juhul, kui lastekaitsetöötaja lahkub töölt, on oluline, et tema juhtumid antakse üle teisele/uuele ametnikule, et ei tekiks olukorda, kus abivajavate lastega töö katkeb.

3. LasteKS § 17 lõike 1 punkti 3 kohaselt peab kohalik omavalitsus abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajadust hindama ja lapse abistamiseks meetmeid pakkuma. Samas LasteKS § 28 lõige 1 kohustab enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hindama lapse abivajadust ning LasteKS § 29 lõige 4 lubab juhtumikorralduse jätta algatamata ainult juhul, kui lapse abivajadus on võimalik rahuldada ühekordse meetmega.

Kui abivajava lapse abivajadus ei saa rahuldatud ühekordse meetmega, on kohalik omavalitsus kohustatud algatama juhtumimenetluse, hindama lapse abivajaduse (lähtudes LasteKS § 28 lõike 2 sätestatud nõuetest) ja koostama abimeetmete rakendamise tegevuskava.

Juhtumiplaani koostamisel tuleb muu hulgas järgida SHS § 9 lõikes 2, sotsiaalkaitseministri 09.02.2016 määruse nr 10 „Juhtumiplaanis sisalduvate andmete loetelu“ § 1 lõikes 3, LasteKS § 21 lõike 2 punktides 1 ja 3 ning LasteKS § 29 lõikes 5 sätestatud nõudeid. Lisaks on vajalik hinnata teenuse tulemuslikkust.

4. STARi täitmise kohustus tuleneb SHS § 144 lõikest 1 (punktid 8–10) ning STARi põhimäärusest tulenevalt tuleb andmed STARi kanda viie tööpäeva jooksul (sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 15 lõige 2).

Lapse juhtumit kajastava teabe kogumine STARi lähtub lapse parimast huvist, nii on kogu oluline teave säilitatud ühes kohas, mis lihtsustab vajadusel juhtumi üleandmist teisele lastekaitsetöötajale ning olukordades, kus SKAI on vajalik otsustada lapse perest eraldamine aegkriitiliselt ning pääseda ligi last puudutavale olulisele teabele.

5. Järelekontrollis tuvastati probleemina, et mõnes menetluses ei ole kõigi lastega kohtunud ja lapse/laste arvamust menetluse ja/või juhtumiplaani koostades välja ei selgitata. Ei hinnata lapse abivajadust või ei hinnata seda nõuetekohaselt. Mitme lapsega peredes jäetakse tähelepanuta ja hindamata teiste laste abivajadus. Ei koostata tegevuskava või ei ole seal tegevusi kõigi riskitegurite maandamiseks.

Lapse ja perekonna olukorrast ning esinevatest riski ja kaitsefaktoritest arusaamiseks, on vaja välja selgitada kõik asjaolud. Lapse olukorra ja isikuga seonduvateks asjaoludeks, millest võib oleneda, kuidas kavandatav otsus last mõjutab, võivad olla näiteks lapse arengutase, identiteet, viibimine asendushooldusel, lähedaste ja püsivate inimsuhete olemasolu või muud asjaolud. Millised asjaolud on olulised, on iga juhtumi puhul erinevad. LasteKS § 21 sätte olulisus seisneb selles, et kogutaks vajalik informatsioon just konkreetse lapse või konkreetsete laste kohta ning just konkreetse kavandatava otsuse kohta, et selle informatsiooni põhjal oleks võimalik võtta võimalikult informeeritud, faktidel põhinev, põhjendatud seisukoht, et mis on lapse parim huvi just seoses kavandatava otsusega.

Lapse arvamus on oluline välja selgitada ja dokumenteerida mistahes last mõjutava otsuse tegemisel. Vestlus on soovitatav läbi viia lapsele tuttavas ja turvalises keskkonnas, arvestada tuleb lapse vanust ja arengutaset. Seejuures on tähtis, et laps tunneb seeläbi toetust ning lastekaitsetöötaja kohtub lapse ja perega, mitte ei vestle üksnes telefoni teel. Oluline on välja selgitada lapse huvid arvesse võttes kõiki lapse olukorraga seonduvaid asjaolusid ning neid kogumis hinnates kujundada põhjendatud seisukoht, lähtudes lapse huvist kui esmatähtsast kaalutlusest. Kui tehakse otsus, mis erineb lapse arvamusel, tuleb selgitada lapsele tema arvamusel arvestamata jätmise põhjuseid.

6. Järelekontrolli ajal on hakatud kahes menetluses lapse abivajadust hindama või abivajaduse hinnangut ajakohastama, kuid abivajaduse hinnangut ei ole kinnitatud. Juhul, kui juhtumimenetluses on lastekaitsetöötaja lapse abivajadust hinnanud, kuid ei ole seda kinnitanud, võib see jätta mulje, et tegu on tehnilise veaga, kuid probleem selle taga on siiski sisuline. Abivajadust hinnatakse juhtumiplaani ja tegevuskava koostamise käigus. Abivajadust tuleb hinnata koos lapse ja tema perega ning vajadusel kaasatakse teisi spetsialiste. Kui juhtumiplaan jääb kinnitamata, ei ole võimalik seda vanemale edastada. Juhtumiplaani koostamise mõte on saada ülevaade kõigist lapse heaolu kolmnurgaga välja toodud eluvaldkondadest, nendes esinevatest riski- ja kaitsefaktoritest ning tegevusplaanis kirja panna tegevused riskide

maandamiseks. Lapsevanemale on oluline teada, millisena nähakse pere toimetulekut, ootusi ja tegevusi, mida tuleb koos lastekaitsetöötajaga või iseseisvalt teha, et tagada lapse heaolu. Lapse juhtumit kajastava teabe kogumine STARi lähtub samuti lapse parimast huvist ega ole lihtsalt tehniline bürokratia. STARi funktsionaalsus võimaldab kasutada seda kui tavapärasest pabertoimikut digitaliseeritud kujul. Nii on kogu oluline teave säilitatud ühes kohas, mis lihtsustab vajadusel juhtumi ülevõtmist teisele lastekaitsetöötajale, ligipääsu teabele kohalike omavalitsuste piiriülese koostöö puhul ning olukordades, kus Sotsiaalkindlustusametil on vajalik otsustada lapse perest eraldamine aegkriitiliselt ning pääseda ligi last puudutavale olulisele teabele.

7. Abivajaduse hindamisel on vajalik anda hinnang lapsevanemlikele oskustele. Hindamisel on oluline jälgida, et ei antaks hinnang vaid lapsevanema erivajadusele, vaid sellega kaasneb analüüs kuidas erivajadus või muu asjaolu (nt alkoholi kuritarvitamine, vähesed vanemlikud oskused) mõjutab võimekust last kasvatada, tagada lapse heaolust lähtuv elukorraldus.

LasteKS § 29 lõike 1 kohaselt tuleb abivajavale lapsele tema heaolu toetavat meedet kohaldada viisil, mis parandab lapse ja last kasvatava isiku vahelisi suhteid. Mõistagi vastutavad eeskätt vanemad lapse heaolu tagamise ja last puudutavate kokkulepete sõlmimise eest ja kohaliku omavalitsuse võimalused vanemaid mõjutada on piiratud. Kui aga vanemad ei ole pikema aja jooksul suutnud omavahel koostööd teha ja see kahjustab last, on oluline, et kohalik omavalitsus kasutaks lapse õiguste kaitseks kõiki seadusega ettenähtud meetmeid.

8. LasteKS-i kohaselt on juhtumikorraldajaks lastekaitsetöötaja, kuid ta ei pea suutma üksi vajalikke tegevusi planeerida ja nende mõju hinnata. Lastekaitsetöötaja peaks tegema tihedat koostööd võrgustikuliikmetega, kellel on vajalikku infot ja kellega koostöös saaks koostada tegevuskava ja jälgida selle täitmist ning soovitud eesmärkideni jõudmist. Kui juhtumimenetluse protsess ei taga süsteemset hindamist ja abistamist, võib see viia lapse ja pere abivajadusele mittevastava abi pakkumiseni.

Lastekaitsetöötaja ülesanne või kohustus on lapse abivajaduse hindamine ja lapse arvamuse väljaselgitamine. Kui lastekaitsetöötaja teab, et laps on haavatavas seisundis ning lapsega töötavad regulaarselt juba teised spetsialistid, võib lapse korduva koormamise vältimiseks kaasata lapsega töötava spetsialisti. See eeldab, et lastekaitsetöötaja on eelnevalt kokku leppinud, millist teavet ja millisel eesmärgil spetsialistilt vajatakse. Kogu kokkulepete ja teabe kogumisega seotud suhtlus tuleb dokumenteerida.

9. Kui kohaliku omavalitsuse üksuses ei ole lastekaitsetöötajatele loodud töökorraldust, mis võimaldab lastekaitsetöötajal täita ja järgida kõiki seaduses sätestatud nõudeid (nt lastekaitsejuhtumi menetlemist ja selle raames tehtavaid (menetlus)toiminguid, teatud last puudutavate otsuste tegemist ning kohaliku omavalitsuse üksuse ja selle ametnike kohustusi lapse abistamisel), siis ei ole kohaliku omavalitsuse üksuses ka loodud nõuetekohaseid tingimusi lastekaitsetöö tegemiseks ning kohaliku omavalitsuse üksuse tegevus ei vasta LasteKS § 17 nõuetele. Kohalike omavalitsuse üksustel on üsna lai otsustusvabadus, kuidas lastekaitsetööd oma haldusterritooriumil korraldada. Samal ajal piiravad otsustusõigust lastekaitsealaste ülesannete täitmisel mitmed LasteKSis ja SHSis kehtestatud nõuded ja kohustused, mida kohaliku omavalitsuse üksus ja/või lastekaitsetööd tegev ametnik peavad järgima.

Juhtumite analüüsimisel selgus, et lastekaitsetöötajad ei ole täitnud kõiki seaduses ettenähtud nõudeid, peret ei vaadata tervikuna, tähelepanuta on jäänud pere teised lapsed, hinnatud ei ole nende abivajadust ega pakutud meetmeid nende abistamiseks. Kui ei ole eraldatud piisavalt ressursi ja vahendeid, ega suunata abivajavaid lapsi vajalikele teenustele, mis parandasid nende heaolu, turvalisust, vaimset tasakaalu, ei olegi võimalik omavalitsuses teha nõuetekohast lastekaitsetööd.

SKA soovitab:

- Analüüsida lastekaitsetöötajate töökorraldust ja -koormust ning planeerida lastekaitsetööd eesmärgipäraselt, et lastekaitsetöötajatel oleks võimalik täita lastekaitsetööle kehtivaid nõudeid.

- Taotleda keerulisemate juhtumite lahendamiseks SKA laste heaolu osakonnalt [nõustamist](#), et saada abi lapse abivajaduse hindamisel, leida lapse olukorra leevendamiseks lapsele ja tema perele sobivaid teenuseid ning valida lapse abivajaduse ärahoidmiseks või süvenemiseks tõhusaid meetmeid. Soovitame juhtumipõhist nõustamist taotleda lastekaitsetöötajate vahetumisel ka uutel lastekaitsetöötajatel, et saada tuge esmaste juhtumite lahendamisel.
- Läbida spetsialistidele suunatud e-kursusi: „Abivajava lapse märkamine ja abistamine“ ja „Lastekaitsetöö põhialused“ [Digiriigi Akadeemias](#), mis õpetab tundma lapse õigusi, märkama abivajavaid lapsi ning kasutama erinevaid tööriistu nende toetamiseks. Kursused on iseseisvalt läbitavad.

(allkirjastatud digitaalselt)
 Merlin Veinberg
 üldkomponentide omanik